

DOI: 10.26565/2786-5312-2023-98-07

УДК: 821.112.2-191.08

Піхтовнікова Л. С.

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри романо-германської філології ХНУ імені В.Н. Каразіна;

професор кафедри східних мов та міжкультурної комунікації ХНУ імені В.Н. Каразіна;

e-mail: lpichtov@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>;

GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=de&authuser=3&;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa

Еволюція стилю німецької віршованої байки кінця ХХ і початку ХХІ століття: лінгвосинергетичний, соціокультурний аспект

У статті досліджено еволюційні тенденції сучасної німецької байки. На матеріалі байок Рейнера Кунце і Джеймса Крюсса показано відхід сучасної байки кінця ХХ – початку ХХІ століття від літературних канонів класичної езопівської байки, які різною мірою супроводжували німецьку байку впродовж століть, нові способи створення образів-символів, побудови стилю і композиції, явище ієрархічних сюжетів та включення сучасної байки в інший літературний жанр. Для ілюстрації новачій детально проаналізовано байки і байкові ланцюги авторів щодо відображення в них сучасних соціокультурних реалій, кодів культури, які в наш час мають значну ємність і глибокий смисл. Виявлені трансформації форми сучасної байки, її стилю, незавершеність та ієрархічність сюжетів і образів-символів сприяють більш потужним можливостям байки передавати все більше інформації при відносно стислому тексті. Зі синергетичної точки зору сучасна байка стає все більш відкритою системою, що активно залучає читача до доробки її образів-символів, сюжету. Передача реалій соціокультури з активним залученням до цього процесу читача стає значно ефективнішою, ніж в байках минулих епох. Пояснено механізм відображення чинників соціокультури через цілі-атрактори байки як синергетичної системи, через стильові аттрактори та специфіку мови і мовлення в байці. Відображення в сучасній байці складних чинників соціокультури через цілі-атрактори, стильові аттрактори, мову і мовлення базується на тому, що соціокультура є семіотичною системою, сукупністю знаків і символів. Це дає можливість встановити відповідність складових соціокультури з іншими семіотичними системами – аттракторами байки, мовою, її стилістикою та проаналізувати чинники сучасної культури, синергетичні цілі-атрактори байок і залежні від них стильові аттрактори.

Ключові слова: аттрактор, байка, еволюція, ієрархічний, код культури, композиція, лінгвосинергетичний, літературний канон, незавершеність, образ-символ, семіотична система, соціокультура, стиль.

Як цитувати: Піхтовнікова, Л. (2023). Еволюція стилю німецької віршованої байки кінця ХХ і початку ХХІ століття: лінгвосинергетичний, соціокультурний аспект. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, (98), 53-59.

<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2023-98-07>

In cites: Pichtownikowa, L. (2023). The evolution of the style of the German poetic fable of the late XXth and early XXIst centuries: linguistic synergetic, sociocultural aspects. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, (98), 53-59. <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2023-98-07>

1. ВСТУП

Наприкінці ХХ і на початку ХХІ століття байка зберігає основні ознаки свого жанру – відносно короткий текст, надання тваринам, рослинам та іншим персонажам людських рис, створення образів-символів, наявність експліцитної або імпліцитної моралі. Але в той же час, форма і зміст сучасної байки помітно еволюціонує. Частіше з'являються байки, включені в інший жанр, створюються ланцюги байок, пов'язаних спільною темою, частішають незавершені образи-символи, домислювання яких передається читачеві. Еволюціонує також стиль байок та їхній зміст.

Актуальність роботи полягає у значній ролі сучасних змін, що відбуваються у художніх жанрах, зокрема у таких оперативних жанрах, як байка, притча тощо, та недостатності відповідних досліджень в українській та світовій філології. Об'єкт дослідження – сучасна німецька байка кінця ХХ – початку ХХІ століття. Предмет дослідження – еволюція стилю сучасної німецької байки, відображення в ній сучасних реалій соціокультури, що висвітлено із залученням лінгвосинергетичного інструментарію. Мета дослідження складають віршовані байки Р. Кунце і Дж. Крюсса, у тому числі ланцюги байок та включення байки в тексти інших художніх жанрів.

Мета дослідження – виявити характерні зміни у стилі сучасної німецької байки, що еволюціонує, їхні соціокультурні, синергетичні та стилістичні складові.

Історичні зміни в суспільстві відображаються в знаковій системі соціокультури, яка в свою чергу реалізується у різних літературних жанрах у вигляді кодів культури, тобто мережі членування, категоризації і оцінок світу і досвіду людини, які зумовлені культурою суспільства і репрезентовані у семіотичних системах мови, мистецтва, образів, звичаїв, вірувань і в нормах моралі і поведінки. Зміст кодів культури з часом змінюється, еволюціонує у відповідності до зміни світових реалій, а демонстрація цих змін у різних художніх жанрах відбувається характерними для жанру способами. В байках коди культури реалізуються через опис подій, через надання певних рис персонажам [1, с. 17-41; 3; 4, с. 220, 272; 5, с. 30-33].

Синергетичний аспект дослідження байок та їхньої еволюції полягає в тому, що сучасна байка є системним утворенням; у наш час ця система стає все більш відкритою для взаємодії з читачем (домислення незавершених образів-символів, сюжетів), ієрархічною (ланцюги байок), стислою і водночас ємною за змістом. Сучасні реалії з точки зору синергетики байка передає спираючись на свої цілі-атрактори, які формуються у суспільстві, виходячи з найактуальніших історичних обставин та соціальних відносин [2; 8].

Зв'язок соціокультурного, синергетичного та лінгвостилістичного підходів до дослідження байок

та інших художніх жанрів спирається на ієрархічну підпорядкованість цих підходів. Соціокультурні чинники трансформуються в цілі-атрактори жанру байки, які реалізуються в композиційно-стилістичних прийомах і засобах, характерних для жанру байки, так само як і для будь-якого іншого жанру художнього стилю. Важливим є також те, що культура (соціокультура) має семіотичну природу, тобто є системою знаків і символів, що дозволяє встановити відповідність її складових з іншими семіотичними системами – мовою з її стилістикою, синергетичними чинниками, які презентують соціокультуру.

2. Лінгвостилістичний аналіз байок Рейнера Кунце і Джеймса Крюсса (лінгвосинергетичний, соціокультурний підходи)

2.1. Байковий стиль Рейнера Кунце

Серед ліричних віршів Р. Кунце виявлено декілька байкоподібних творів, на прикладі яких можна бачити, як система байки входить у склад іншої системи. Відомо, що в ліриці основою вираження є не сюжет, а образ, у деяких випадках спостерігається синергія сюжету-образу. У віршованих байках ХVІІІ ст., які характеризуються епічністю, розповідальністю, єдністю сюжету-образу втілювалася особливо виразно. Це була, по суті, ліро-епічна байка з елементами драми. В цих байках завжди присутній сюжет, який неминуче бере участь у формуванні художнього образу. Крім того, образ-символ байки формувався також і ліричними засобами. Все разом і створює у віршованій ліро-епічній байці зразка ХVІІІ ст. єдність сюжету й образу. Це явище було продемонстровано на прикладі аналізу байок Хагедорна, Геллерта, Глейма, Ліхтвера, Лессінга [9].

У байках Р. Кунце двоєдність сюжету й образу значно порушено і спостерігається тенденція до формування одразу образу без сюжету (як це властиво ліричним текстам), який вербально висловити набагато складніше. В цьому вбачається порушення літературного канону пост-езопівських байок минулих століть.

Продемонструємо це на текстах байок [7, с. 81, 113-115].

Das Ende der Kunst

Du darfst nicht, sagte die eule zum auerhahn, / du darfst nicht die sonne besingen / die sonne ist nicht wichtig // Der auerhahn nahm/ die Sonne aus seinem gedicht // Du bist ein künstler / sagte die eule zum auerhahn / Und es war schön finster.

У цій стислій байці персонажі цілком сумісні (Сова, Глухар), але автор надає їм людські якості: опівувати Сонце, оцінювати ці співи, висловлюватися. У такий спосіб у байці реалізується біоморфний код, через який формується потужний духовний культурний код, що відображає негативні явища соціуму і може бути застосованим до будь-якої епохи, тому ця байка залишиться завжди актуальною.

Das Ende der Fabeln

Es war einmal ein fuchs... / beginnt der hahn / eine fabel zu dichten // Da merkt er / so geht's nicht/ denn hört der fuchs die fabel / wird er ihn holen // Es war einmal ein bauer... / beginnt der hahn / eine fabel zu dichten // Da merkt er / so geht's nicht / denn hört der bauer die fabel / wird er ihn schlachten // Es war einmal ... / Schau hin, schau her / Nun gibt es keine fabeln mehr.

Gespräch mit der Amsel

Ich klopfte an bei der Amsel / Sie / zuckt zusammen / Du? Fragt sie // Ich sage: es ist still // Die bäume / loben die lieder der raupen, sagt sie // Ich sage: ... der raupen? / Raupen können nicht singen // Das macht nichts, sagt sie, / aber sie sind grün.

Der Hochwald

Der hochwald erzieht seine bäume // Sie des lichts entwöhnend, zwingt er sie, / all ihr grün in die kronen zu schicken. / Die fähigkeit, / mit allen zweigen zu atmen, / das talent, / äste zu haben nur so aus freude, / verkümmern. // Den regen siebt er, vorbeugend/ der leidenschaft des durstes. // Er lässt die bäume grösser werden / wipfel an wipfel: / Keiner sieht mehr als der andere, / dem wird sagen alle das gleiche: / Holz.

Ця байка дещо складніша, ніж попередні, щодо її глибокого символічного розуміння. В ній ідеться про цілком природне явище: у високому Лісі дефіцит сонця і вологи, тому Дерева високі й одноманітні. Але окремими словами цієї об'єктивній картині надається людський вимір: Ліс як суб'єкт дії виховує свої Дерева, відлучає, забороняє їм ... І далі – оцінка: це не Ліс у результаті, а лише одноманітна Деревина. Деревина стає контекстовим синонімом інших відомих виразів людської деградації: людське болото, стадо баранів, суспільство рабів на чолі з «вихователем» тощо. Ще слід зазначити, що із синергетичної точки зору ця байка є ієрархічною системою (перший поверх – біоморфний код культури (Ліс), другий – духовний код («керування» з боку «вихователя», яке призводить до абсолютної покорі). Ця система має спільну ціль-атрактор – через іносказання виразити це «керування» та абсолютну залежність від нього. Самоочевидно, що ця байка є, була і буде вищою мірою актуальною як образ втрати соціальної свободи.

Сюжетними ці тексти можна назвати лише умовно. Це не сюжети в повному розумінні слова, а лише їхній силует, слабке штрихове відображення, їхній «образ». Те ж саме можна сказати й про діалоги цих байок, це лише їхні нариси, схеми. Перші два тексти «Das Ende der Kunst», «Das Ende der Fabeln» та інші два – «Gespräch mit der Amsel» і «Der Hochwald» – можуть бути протиставлені за ознакою завершеність/незавершеність образів-символів. У перших двох байках образи-символи завершені, і назви байок цю завершеність ще більше підкреслюють.

У байці «Gespräch mit der Amsel» образ-символ треба домальовувати самому читачу. Назва тут не фокусує уваги на смислі образу-символу. На основі

образів: *bäume-raupen-grün* (дерева-гусінь-зелений) можуть виникнути досить абстрактні образно-символічні асоціації на тему пристосування, і їх можна певним чином пов'язати з дійсністю. У цій байці читачу відводиться дуже значна роль. Образ-символ у байці не завершено, задано лише тему, загальний напрямок; він продовжує свій розвиток уже в іншому вимірі – у фантазії читача. Може бути безліч варіантів на цю тему. Посилення ролі реципієнта байки – одна з найважливіших рис сучасної байки.

Схожою за формуванням образно-символічного значення є напівбайка – напівліричний образ «Der Hochwald». Тут назва не повністю вирішує проблему завершеності. В цій байці глобальний образ-символ є ще більшим, ніж у попередній. Він охоплює не лише окрему ситуацію, явище або тему. «Hochwald» («Високий Ліс») – це образ-символ цілої системи, можливо, соціально-політичної, в якій дуже важко дотягтися до світла, бути вільним, стати інакшим, ніж усі. За абстрактністю, ємністю та незавершеністю образу-символу цей текст перевершує попередній.

Незвичним для байки елементом у тексті «Gespräch mit der Amsel» є введення персонажа «*ich*», що створює ефект несумірності персонажів, збільшує ємність образу-символу.

Таким чином, у байках Р. Кунце спостерігається багато рис сучасної байки:

- Втрата майже всіх стильових рис віршованої байки XVIII ст.: епічності, сюжетності, діалогічності, антитезисності тощо.
- Тенденція до переходу в інший стан, в іншу систему, в цьому разі в жанр ліричного вірша з посиленою символізацією.
- Посилена абстрактність і ємність образно-символічного значення.
- Утворення незавершених образів-символів глобального значення. Передача ролі побудови, генералізації образу-символу у вимір реципієнта байки.
- Явище несумірності образів-персонажів.
- Активізація ролі назви байки для формування образів-символів.
- Стислість форми.
- Заміна рими ритмікою.

2.2. Байковий стиль Дж. Крюсса

Стиль байок Дж. Крюсса є підтвердженням наших гіпотез щодо еволюції віршованої байки у XX столітті, які вже висловлювалися у попередніх роботах і які формуються внаслідок застосування системно-синергетичного підходу [2; 8] до аналізу еволюції жанру.

1. Система байки на сучасних етапах розвитку входить в інші системи, де вона або може залишитися як система в більшій системі, або розчинитися в ній. У творчості Крюсса система байки (як прозової, так і віршованої) є елементом більшої системи. Вона в ній не розчиняється, а, навпаки, займає

досить відокремлене місце. Це – кільце в ланцюгу творів, об'єднаних в одній книзі *“Die Schiffbrüchigen oder Die Fabelinsel”* [6] сюжетом, який відображає події у вимірі людей і якому ієрархічно підпорядковані всі інші, байкові, сюжети.

2. Система байки завжди була і продовжує бути текстом, який є основою для розгорнутих епічних творів, перш за все тваринного епосу. У Крюсса тваринний епос набув дуже оригінальної форми. По-перше, він теж входить до складу інших творів, поєднаних в одне ціле в книзі *“Die Schiffbrüchigen oder Die Fabelinsel”*. По-друге, за зовнішньою формою – це форма співів, поєднаних сюжетно: *“Der Sängerkrieg der Heidehasen. Eine alte Fabel in zehn Gesängen. Für jeden Finger unserer Hände einen”*. По-третє, це віршована форма. Більш традиційною для тваринного епосу є прозова форма.

У зазначеній книзі є три виокремлені цикли віршованих байок, які або згадують, або складають і розповідають на острові потерпілі від загибелі корабля. Байки першого циклу *“Die Weisheit des Sklaven. Zwölf Fabeln. Für jede Stunde des Tages eine”* здебільшого відображають форму власне-байки, про що говорить вже й сама назва. Передмовою до цього циклу Крюсс нібито хоче сказати, що байки написані за Езопом:

Vorspruch

Äsop war Griechensklave / Fabeln hat er viel erzählt. / Einige von diesen Fabeln / Hab ich für euch ausgewählt. // Fabeln sollen klüger machen. / Doch das muss beizeiten sein. / Was nützt Klugheit einem Frosche, / Den der Storch schon hat am Bein? // Äsop aus dem Grabe spricht. / Klüger machst du niemand nicht!

Справді, вони нагадують Езопові байки за стислістю, відсутністю розгорнутої моралі, повчання. Але, безумовно, вони оригінальні, перш за все, тим, що вони віршовані, викладені власною манерою Крюсса; крім того, Крюсс робить свої власні висновки з байки. Архітектонічно всі дванадцять байок цього циклу мають однакову будову: два чотиривірші (сюжет) + два рядки (висновок). Наприклад:

Goldene Eier

Einst hat eine kleine Henne / Tag für Tag und unentwegt / Einem Bauern, welcher Kunz hiess, / Eier ganz aus Gold gelegt. // In der Henne muss ein Schatz sein, / Dachte Kunz und bracht sie um. / Doch im Bauch war nichts zu finden. / Kunz, der Bauer, guckte dumm. // Merke: Der sei gut gepflegt, / Der uns goldne Eier legt!

Die Taube und das Bild

Eine Taube war sehr durstig. / Plötzlich sah sie ein Plakat. / Oben sah sie ein Glas Wasser. / Unten stand: Trink Aquakat! // Zu dem Glase flog die Taube, / Prallte heftig an die Wand, / Fiel zu Boden und blieb liegen, / Bis ein alter Mann sie fand. // Ein Glas Wasser nur als Bild / Hat noch niemandes Durst gestillt.

Байки цього циклу належать до стильового архетипу Езопової риторичної байки, але віршованої форми.

Тексти інших двох циклів: *“Der Fabelkalender. Zweiundfünfzig Fabeln. Für jede Woche des Jahres eine. Erster Teil: Dora Schäffle. Reiner Bussmayer”*; *“Der Fabelkalender. Zweiundfünfzig Fabeln. Für jede Woche des Jahres eine. Zweiter Teil: Kurt Pilz. Tommy Kau. Thekla Kau”* – це здебільшого чотирирядкові вірші, є також п'ятирядкові і шестирядкові. Але не завжди їх можна назвати байками. Часто це просто жартівливі вірші. Ті ж тексти, які можна назвати ще байками, мають часто, по-перше, яскраво виражену рису жартівливості, по-друге, вони втратили майже всі риси як Езопової риторичної, так і епічної розважальної байки.

Наступний цикл коротких байок відображає обмеженість людських уявлень, має помітну іронічність. Як завжди в байках, людські якості відображені в поведінці птахів, тварин, інших предметів. Двері зупиняють пихатість Вікна, Черв'як перестає вважати своє життя нудним та плоским, коли змушений рятуватися від Птаха, Свиня так і вважає весь світ Тварин неосвіченим тому, що крім неї ніхто не вміє хрюкати, Пінгвін демонструє безглузде людське ставлення до моди, Півень символізує жах авторів байок перед жорсткою реакцією в житті об'єктів його осміяння. Як і в попередніх прикладах байок, тут через предметний, біоморфний коди реалізується духовний код культури завжди актуальної соціально-критичної направленості, а з синергетичної точки зору ці короткі байки є відкритими системами, які своїми образами-символами мають імпліцитний, надтекстовий вихід у надсистему людських відносин, людської природи.

Tür und Fenster

Zur Türe spricht das Fenster stolz: / “Man kann durch mich gut sehen.” / Da knallt die Tür. Das Fenster klirrt. / Nun kann man durchs Fenster auch gehen.

Politik

“Zum Fleiss zwingen kann man jeden”, / Sagt Herr Meier zu Herrn Nick. // “Doch ihn dazu überreden, / Siehst du, das ist Politik”

Lebensüberdruss

Im Apfel spricht die Made: / “Das Leben ist sehr fade.” / Da macht ein Vogel zück zück zück. / Die Made zieht sich schnell zurück / Und rettet grad noch eben / Ihr Leben.

Ungebildet

“Wie ungebildet”, sagt das Schwein, / Muss doch die ganze Tierwelt sein. / Da wird gekräht, gekakelt, / Gepfiffen und spektakelt. / Doch richtig grunzen kann allein / Das Schwein.

Ratte am Frack

Ein Pinguin im feinsten Frack / Trug eine Ratte huckepack, / Weil man ihm eingeredet hatte: / “Man trägt jetzt Frack, besetzt mit Ratte.”

Ekel 1

“Die Menschen”, sagt ein Hahn von Welt / Zu einem andren Gecken, / “Die Menschen leben nur vom Geld. / Wie scheusslich muss das schmecken.”

Bücherwurm

Ein Bücherwurm / In Frost und Sturm / Zog keuchend durch das Land. / Da fand er zum Glück/ Ein Zeitungsstück, / Auf dem das Wort Sommer stand.

Übel

Der Besen sprach zum Kübel: / "Du riechst ein wenig übel". / "Was du in mich hineingefegt, / Ist das, was dir Gestank erregt", Erwiderte der Kübel. / Das nahm der Besen übel.

Dressur

"Pudel, warum drehst du dich?" / Fragten sieben Haubenlerchen. / "Was ist los? Dressiert man dich?" / Ich dressier mein Herrchen".

Wettstreit der Eitelkeit

Der Löffel sprach: "Ich war im Mund/ Des Fürsten von Gross-Sintern."/Das Fieber-Thermometer sprach:/ "Ich war sogar im Hintern".

Цим текстам притаманні такі риси сучасної байки:

- Втрата найбільш характерних рис не лише епічно-діалогічної байки XVIII ст., а й Езопової риторичної байки.
- Потяг до переходу в іншу систему, в інший жанр. Ці тексти знаходяться на межі між байкою і жартом; байкою й афоризмом, байкою й епіграмою; спостерігається втрата основних ознак літературного канону байки.
- Незавершеність образів-символів. Образно-символічній завершеності на тлі комічних ефектів певною мірою сприяють назви текстів, але вони не вичерпують усієї різноманітності можливих значень.
- Абстрактність і ємність образно-символічного значення.
- Лаконічність та стислість форми; афористичність; епіграматичність.

Синергія байок Дж. Крюсса на лінії еволюції байкового жанру є досить змістовною. Крім висловлених вище думок щодо перейняття байками елементів інших малих форм та проникнення байки в інші тексти, необхідно також сказати про розвиток тематики байок, яка виражається образами-символами. Синергетика жанру байки, що розвивається, являє собою зміну суспільно значущих тем (атракторів), які мовби притягують до себе думку поета, фіксують її в образах-символах. Якщо тематика байки Езопа своїми образами-символами «обслуговує» такі атрактори соціально важливих тем, які відносяться, в основному, до сфери етики (викриття індивідуальних вад, утвердження норм моралі), то за тематикою байки Дж. Крюсса за стилем частково схожі з Езоповими, але «обслуговують» інші атрактори тем. Етична тематика відходить на другий план, а на перший виступають актуальні та глобальні теми XX століття: небезпечність існування ("*Lebensüberdruss*"), маніпуляція масовою свідомістю ("*Die Taube und das Bild*"), некомпетентність в економіці ("*Goldene Eier*") тощо.

3. ВИСНОВКИ

Аналіз стилю з використанням понять і прийомів синергетики з урахуванням історичних обставин, із залученням соціокультурних понять допомагає визначенню місця байкової творчості та індивідуального стилю кожного поета-байкаря на лінії загальної стилістичної еволюції жанру.

Байки усіх епох, як синергетичні системи, спираються на групи атракторів, які ведуть їх до мети створення. Ці атрактори дещо еволюціонують зі зміною епох своїм переліком та змістом. Система цих атракторів є ієрархічно впорядкованою. Верхній поверх складають суспільно-соціальні атрактори, зміст яких в XX-XXI столітті є посилення антагонізмів (наприклад, посилення ролі знань та негативне застосування науки), ескалація озброєння, екологічні проблеми. Підлеглими цим атракторам є тематичні атрактори – політична та суспільна свідомість або несвідомість, критика пороків суспільства, антивоєнний рух, глобальні вади людської діяльності. Тематичні атрактори формують у текстах байок способи передачі тем за допомогою стильових атракторів (прозова або віршована форма, логіко-експресивний стиль, лаконічність, риторичність, поетичний, епічний стиль). Все це разом пояснює системне застосування мовних і мовленнєвих прийомів у байках, конкретизує їхню композицію.

У проведеному аналізі байок Кунце і Крюса досліджено ознаки еволюції сучасних байок кінця XX і початку XXI століть. Сучасна байка значно відступає від літературних канонів класичної езопівської байки минулих епох у бік відкритості, незавершеності сюжетів та образів-символів. Цим посилюється можливість байки відображати надзвичайно складні реалії нашого часу і складові сучасної соціокультури. Соціокультура є наукою настільки, наскільки її складові можна описати семіотично, тобто як систему знаків та символів. Ці знаки і символи виражаються в сучасних байках стилістичними і композиційними засобами, які постійно оновлюються. Відповідні інновації досліджено в представленій роботі. З іншого боку, суспільно-політичні та інші сучасні реалії соціокультури можна сформулювати у синергетичному ракурсі як цілі-атрактори, під впливом яких самоорганізовується байка для відображення актуальної дійсності. В роботі надано перелік і здійснено аналіз сучасних чинників соціокультури, цілей-атракторів для байок, зокрема стилістичних. Результати дослідження є внеском у лінгвосинергетику, соціокультурологію та в лінгвостилістичний аналіз художнього тексту.

Перспективним для подальших досліджень вважаємо застосування в органічній єдності методології лінгвосинергетики і лінгвостилістики із залученням понять соціокультури, лінгвокультурології для поглибленого вивчення еволюційних процесів художніх жанрів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загнітко, А., & Богданова, І. (2017): *Лінгвокультурологія: навчальний посібник*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса.
2. Піхтовнікова Л. С. (2021). *Еволюція німецької віршованої байки (XIII–XXI століття): стилістико-синергетичний та зіставний аспекти*: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
3. Попович, М. В. (1998): *Нарис історії культури України*. Київ: АртЕк.
4. Селіванова, О. О. (2006): *Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
5. Чрділелі, Т. В. (2018): *Лінгвокультурологія: курс лекцій*. Кременчук: Кременчуцький Національний університет імені Михайла Остроградського.
6. Krüss, J. (1984): *Die Schiffbrüchigen oder Die Fabelinsel: ein Südseebuch voller Fabeln, Kokospalmen und Möweneier*. München.
7. Kunze, R. (1974): *Brief mit blauem Siegel. Gedichte*. 2. Aufl. Leipzig.
8. Pichtownikowa, Lidija (2011): *Synergetische Methode bei der Stiluntersuchung in Diachronie (anhand von Fabeltexten)*. In: *Wort – Bedeutung, Sinn und Wirkung. Festschrift für Prof. Dr. habil. Oleksij Prokopczuk zum 70. Geburtstag*. Herausgegeben von Mariola Smolinska. Slupsk., S. 155-165.
9. Pichtownikowa L. (2008): *Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13-21 Jahrhundert*. *Ukrainische Beiträge zur Germanistik*. Band 5. Aachen : Shaker Verlag.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2023

Стаття рекомендована до друку 30.11.2023

Pichtownikowa Lydia – Doctor of Science (Philology), Professor at the Department of Romance and German Philology, at the Department of Oriental Languages and Intercultural Communication of V.N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: lpichtov@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-0653>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=de&authuser=3&; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Lidiya_Pichtownikowa; Tel.: +380507024328

THE EVOLUTION OF THE STYLE OF THE GERMAN POETIC FABLE OF THE LATE XXTH AND EARLY XXIST CENTURIES: LINGUISTIC SYNERGETIC, SOCIOCULTURAL ASPECTS

The article studies the evolutionary trends of the modern German fable. The fables of Reiner Kuntze and James Kruse show the departure of the modern fable of the late XXth and early XXist centuries from the literary canons of the classical Aesopian fable, which to varying degrees accompanied the German fable over the centuries, new ways of creating images-symbols, building a style and compositions, the phenomenon of hierarchical plots and the inclusion of a modern fable in another literary genre. To illustrate all these innovations, fables and fable chains of this authors were analyzed to reflect in them modern socio-cultural realities, cultural codes, which nowadays have a significant capacity and deep meaning. The revealed transformations of the form of the modern fables, its style, the incompleteness and hierarchy of plots and images-symbols contribute to the more powerful possibilities of the fables to convey more and more information with a relatively short text. From a synergetic point of view, the modern fable is becoming an increasingly open system that actively involves the reader in the development of its images-symbols and plot. This process becomes much more effective than in fables of past eras. The mechanism of reflecting sociocultural factors through the goal-attractors, stylistic attractors and the specificity of language and speech in the fable as a synergetic system is explained. The reflecting of the complex sociocultural factors in the modern fable is based on the fact that socioculture is a semiotic system, a set of signs and symbols. This makes it possible to establish the correspondence of the components of socioculture with other semiotic systems - attractors of the fable, its language and stylistics and to analyze the factors of modern culture, synergetic goals-attractors of fables and stylistic attractors dependent on them.

Key words: *attractor, composition, cultural code, evolution, fable, hierarchical, image-symbol, incompleteness, linguosynergetic, literary canon, semiotic system, socioculture, style.*

REFERENCES

- Chrdileli, T.V. (2018). *Linhvokul'turolohiya. Kurs lektsiy [Linguistic culture. Course of lectures]*. Kremenchuk: Kremenchuts'kyy Natsional'nyy universytet imeni Mykhayla Ostrohrads'koho Publ. (in Ukrainian)
- Krüss, J. (1984): *Die Schiffbrüchigen oder Die Fabelinsel: ein Südseebuch voller Fabeln, Kokospalmen und Möweneier*. München.
- Kunze, R. (1974): *Brief mit blauem Siegel. Gedichte*. 2. Aufl. Leipzig
- Pichtownikowa, L. (2008): *Synergie des Fabelstils: Die deutsche Versfabel vom 13-21 Jahrhundert*. *Ukrainische Beiträge zur Germanistik*. Band 5. Aachen : Shaker Verlag.

Pikhtovnikova, L. (2021): Evolyutsiya nimets'koyi virshovanoyi bayky (XIII–XXI stolittya): stylistyko-synerhetychnyy ta zistavnyy aspekty: monohrafiya. [The evolution of the German verse fable (XIII–XXI centuries): stylistic-synergetic and comparative aspects: monograph]. Kharkiv : KHNU imeni V. N. Karazina Publ. (in Ukrainian)

Pichtownikowa, L. (2011): Synergetische Methode bei der Stiluntersuchung in Diachronie (anhand von Fabeltexten). In: Wort – Bedeutung, Sinn und Wirkung. Festschrift für Prof. Dr. habil. Oleksij Prokopczuk zum 70. Geburtstag. Herausgegeben von Mariola Smolinska. Slupsk, S. 155-165.

Popovych, M. V (1998). Narys istoriyi kul'tury Ukrayiny [Essay on the history of culture of Ukraine]. Kiev: ArtEk Publ. (in Ukrainian)

Selivanova, O. O. (2006). Suchasna linhvistyka. Terminolohichna entsyklopediya. [Modern linguistics. Terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillya-K Publ. (in Ukrainian)

Zahnitko, A., & Bohdanova, I. (2017). Linhvokul'turolohiya: navchal'nyy posibnyk. [Linguoculturology: tutorial]. Vinnytsya: DonNU imeni Vasylya Stusa Publ. (in Ukrainian)

The article was received by the editors 16.10.2023

The article is recommended for printing 30.11.2023